

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΑΠΟΦΕΙΣ

ΙΔΕΕΣ

ΒΙΒΛΙΟ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΑ

ΣΚΗΝΕΣ

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Από εκδότης στη θέση του οιονει αναγνώστη

Ο ποιητής Γ. Πατίλης μιλάει για την πορεία του στα λογοτεχνικά περιοδικά

Συνέντευξη στην **ΟΛΓΑ ΣΕΛΛΑ**

Παρότι αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της καθημερινότητάς του τα τελευταία 35 χρόνια, ο ποιητής Γιάννης Πατίλης δεν έκανε ποτέ επάγγελμα την ενασχόλησή του με τα λογοτεχνικά περιοδικά. Πάντα βιοποριζόταν από τη Μέση Εκπαίδευση, όπου δίδασκε, βέβαια, αυτό που αγαπούσε: τη γλώσσα, τη λογοτεχνία, την ποίηση, τους μείζονες και τους ελάσσονες λογοτέχνες της χώρας.

Τα τελευταία 26 χρόνια ο Γιάννης Πατίλης συγκέντρωνε την ύλη, επιμελούνταν και εξέδιδε το εξαμηνιαίο λογοτεχνικό περιοδικό «Πλανόδιον». Το δημιουργήμα του ολοκλήρωσε τη διαδρομή του στα γράμματα το καλοκαίρι του 2012, έχοντας εκδώσει 52 τεύχη, και σχεδόν 10 χιλιάδες σελίδες. Επιμένει, με κάθε ευκαιρία να λέει ότι το «Πλανόδιον» ήταν «ένα εγχείρημα που λογοδοτούσε στο κέφι μου». Γι' αυτό και δεν διεκδίκησε ποτέ δημοσίες τιμές. Γι' αυτό και αρνήθηκε πριν από δύο χρόνια το κρατικό βραβείο. Από τον ερχόμενο Νοέμβριο το «Πλανόδιον» περνάει σε μια νέα φάση ζωής, με την ονομασία «Νέο Πλανόδιον». Θα είναι πάλι εξαμηνιαίο έντυπο, θα έχει διευθυντή τον ποιητή και μεταφραστή Κώστα Κουτσουρέλη και εκδοτική στέγη τη «Νεφέλη». Ο Γιάννης Πατίλης θα βρίσκεται στην ταυτότητα στη θέση του ιδρυτή

λον), ενώ ετοιμάζει κι έναν τόμο για τον ρόλο του Μικρού Τύπου, όπως ονομάζει τα λογοτεχνικά περιοδικά.

— Τι θα σου λείπει περισσότερο τώρα που ολοκληρώνεται για σε να αυτός ο κύκλος;

— Τίποτα! Τριάντα πέντε χρόνια από τότε που ξεκινούσαμε το «Δέντρο» τα είδα, τα απόλαυσα, τα έπραξα και τα υπέστην όλα! Το «Πλανόδιον» δεν έκλεισε ούτε λόγω οικονομικής κρίσης, ούτε γιατί δεν είχε πια τι να πει... Εγώ έκλεισα τον κύκλο μου ως περιοδικάκι, κλείσιμο που συμπαρέσυρε και το περιοδικό... Βρέθηκα μάλιστα στην παράδοξη θέση να δέχομαι πλήθος εκφράσεων λύπης, για μια πράξη που μου έδινε χαρά και ανακούφιση - αφού άφηνε πλέον πολύ χρόνο για πιο μοναχικές δημιουργικές δραστηριότητες, όπως είναι η μελέτη και η συγγραφή, που είχα καιρό να χορτάσω...

Αντίθετα, ελπίζω τώρα να κερδίσω αυτό που μου έλειψε τόσα χρόνια: τη θέση του οιονει αναγνώστη του «Πλανόδιου»! Όσο κι αν φαίνεται παράδοξο, ο περιοδικάκις μπορεί να απολαμβάνει στο έπακρο όλη τη διαδικασία έκδοσης του εντύπου του, αλλά ποτέ δεν θα αισθανθεί αυτό το ωραίο παρθενικό ξάφνιασμα που αισθάνεται ο εραστής αναγνώστης κάθε νέου τεύχους του περιοδικού του! — Τι θα έλεγες ότι συνεισέφερες στα ελληνικά γράμματα μέσα από τα περιοδικά «Πλανόδιον»;



Τριάντα πέντε χρόνια αφιερώθηκε στη διαδικασία της έκδοσης και της γραφής λογοτεχνικών περιοδικών. Ο Γιάννης Πατίλης μιλάει στην «κ» για την εμπειρία του, τα σχέδιά του. Και εύχεται το «Νέο Πλανόδιον» να γίνει καλύτερο από το παλιό! (Φωτ. Αλέξανδρος Φιλίππιδης)

ταν ποτέ στους σκοπούς μου.

Η «προσφορά στα Γράμματα» ως στόχος είναι έργο των θεσμών και, δυστυχώς, της... παραλογοτεχνίας. Η πραγματική λογοτεχνία κάνει απλώς το κέφι της χωρίς να λογοδοτεί πουθενά, γι' αυτό και δεν πρέπει ποτέ να ζητεί τα εαυτής, βραβεία και τιμητικές θέσεις για την αξία της, όσο σπουδαία κι αν είναι...

— Τι θα ήθελες να έχεις κάνει

διαφορετικά ως εκδότης του «Πλανόδιου»;

— Μπορεί ως παραγωγική διαδικασία και τυποτεχνική αισθητική να με κάλυψε «απόλυτα», από πλευράς περιεχόμενου όμως οφείλω να καταγράψω δύο αξιοσημείωτες υστερήσεις: η πρώτη έχει να κάνει με την πρωτότυπη λογοτεχνική ύλη και είναι αποτέλεσμα προσωπικών μου εμμονών που έδιναν πάντα προβάδισμα στην «ποίηση» και όχι τόσο στο «ποίημα». Εάν είχα μοναδικό κριτήριο μου το καλό, άρτιο ποίημα, θα έπρεπε να είχα μείνει τα μισά του ποιήματα. Μ' ενδιέφερε όμως να διασώζω κάτι καλό και σ' ένα ποίημα άνιστο. Ως προς το αποτέλεσμα, είναι σαν να ακούς μια μουσική που σ' αρέσει από ένα παλιό αναλογικό ραδιόφωνο: συχνά την απολαμβάνεις μαζί με κάποια παράσιτα...

Το «Πλανόδιον» δεν έκλεισε ούτε λόγω οικονομικής κρίσης, ούτε γιατί δεν είχε πια τι να πει... Εγώ έκλεισα τον κύκλο μου ως περιοδικάκις.

Η δεύτερη έχει να κάνει με την αξιολογική επιθυμία, που για μένα ήταν πάντα βαθύτερα πολιτική. Μπορεί σχεδόν όλοι να σας πουν ότι το «Πλανόδιον» υπήρξε ένα περιοδικό άπολης με παρασιτία

λιμου ή επιβλαβούς για την καλλιέργεια του γούστου, δεν υπήρξε ποτέ ζηλευτό ιδανικό εδώ... Όπως η εκπαιδευτική κοινότητα, που αξιολογεί σύμψαν το ελληνικό, δεν θα δεχτεί ποτέ πραγματική αξιολόγηση του εαυτού της, έτσι και η λογοτεχνική συντεχνία δεν θα ανεχτεί ποτέ ειλικρινή αξιολόγηση μέσα από τα σπλάχνα της...

— Ποία είναι τα συγγραφικά σου σχέδια για το άμεσο μέλλον;

— Σχεδόν έτοιμος περιμένει να εκδοθεί ένας τόμος με κείμενα τριάντα πέντε περίπου ετών, άρα, δοκίμια, ομιλίες, συνεντεύξεις, σχόλια με θέμα τον Μικρό Τύπο, ειδικότερα τα λογοτεχνικά περιοδικά. Τίτλος: «Ο Μικρός Τύπος. Θεωρία και ασκήσεις». Έρχεται, νομίζω, την κατάλληλη στιγμή.

Όσο για την αλλαγή σκυτάλης, ήταν περισσότερο μια εντυχής συγκυρία, έτσι ώστε οι πιέσεις για συνέχεια από φίλους και συνεργάτες να βρουν το κατάλληλο πρόσωπο στον ποιητή Κώστα Κουτσουρέλη, «εξαιρετικός λόγιος και ποιητής. Μου πάντως ο ίδιος για

Τέλος στο χαρτί;

Τα μεταπολεμικά περιοδικά διεκδικούν μια σημαντική θέση στη νεοελληνική ιστορία του Μικρού Τύπου, κυρίως λόγω της μακροβιότητάς τους και του ασίγητου μεγάλου βαθμού εννομιμίας στις σελίδες τους της τρέχουσας λογοτεχνίας. Τα μειονεκτήματά τους ήταν ότι τους έλειπε η επιθυμία της αξιολογικής αντιπαράθεσης, συχνά και ο ίδιος ο εκλεκτικισμός, εκείνη δηλαδή η ιδιαίτερη αύρα που συναντούσες σε περιοδικά σαν «Το Παραμυθέντο», ή το «Τεφνόν», σήμερα... Το περιοδικό αυτό έχουν και' ουσίαν κλείσει τον κύκλο τους. Βρισκόμαστε σε κρίσιμο μεταίχμιο και ήδη νέα γενιά περιοδικών έχει αρχίσει δειλά να προσέρχεται στη σκηνή... Όμως, το πρωτοφανές είναι ότι για πρώτη φορά στην ιστορία του το χαρτί έντυπο καλείται να συμπερευθεί με ένα νέο είδος, ασύλληπτο με τα κριτήρια του παρελθόντος: το ηλεκτρονικό. Τι μπορεί να πα κανείς για το μέ-

Νοέμβριο το «Πλανόδιον» περνάει σε μια νέα φάση ζωής, με την ονομασία «Νέο Πλανόδιον». Θα είναι πάλι εξαμηνιαίο έντυπο, θα έχει διευθυντή τον ποιητή και μεταφραστή Κώστα Κουτσουρέλη και εκδοτική στέγη τη «Νεφέλη». Ο Γιάννης Πατίλης θα βρίσκεται στην ταυτότητα στη θέση του ιδρυτή και θα κρατάει μια στήλη.

Στο στέκι

Λίγο πριν ξεκινήσει η νέα φάση του περιοδικού, συναντηθήκαμε με τον Γιάννη Πατίλη εκεί που πάντα «συνεδριάζει» η ομάδα του «Πλανόδιου», σ' ένα καφέ στην πλατεία της Μπρόπολιν. Μίλησε για όσα έζησε ως εκδότης του «Πλανόδιου» και για τα μελλοντικά του σχέδια, που αφορούν φυσικά τη γραφή. Ήδη κυκλοφορεί η όγδοη ποιητική του συλλογή με τίτλο «Αποδρομή στο αλκοόλ» (εκδ. Ύψι-

αφ φαίνεται παραπάνω, ο περιοδικός κάπως μπορεί να απολαμβάνει στο έπακρο όλη τη διαδικασία έκδοσης του εντύπου του, αλλά ποτέ δεν θα αισθανθεί αυτό το ωραίο παρθενικό ξάφνιασμα που αισθάνεται ο εραστής αναγνώστης κάθε νέου τεύχους του περιοδικού του!

— **Τι θα έλεγες ότι συνεισέφερες στα ελληνικά γράμματα μέσα από το περιοδικό «Πλανόδιον»;**

— Η κρίση δεν μου ανήκει... Ως αμετανόητος περιοδικάκις θεωρούσα πάντα το γνήσιο λογοτεχνικό περιοδικό ως μορφή προσωπικής καλλιτεχνικής έκφρασης, πράξη δηλαδή ιδιότυπου εκφραστικού εγχειρίδιου, συγγενική προς τον προσωπικό καλλιτεχνικό εγχειρισμό του δημιουργού, αλλά κάπως «ανώτερη», αφού στο πρόγραμμά της συμπεριλαμβάνει και την εκφραστική συμπαρουσία τρίτων! Έτσι, μια τέτοια «συνεισφορά», και αν συνέβη, δεν περιλαμβανό-

Το «Πλανόδιον» δεν έκλεισε ούτε λόγω οικονομικής κρίσης, ούτε γιατί δεν είχε πια τι να πει... Εγώ έκλεισα τον κύκλο μου ως περιοδικάκις,

μα προς το αποτέλεσμα, είναι σαν να ακούς μια μουσική που σ' αρέσει από ένα παλιό αναλογικό ραδιόφωνο: συχνά την απολαμβάνεις μαζί με κάποια παρόμοια...

Η δεύτερη έχει να κάνει με την αξιολογική επιθυμία, που για μένα ήταν πάντα βαθύτερα πολιτική. Μπορεί σχεδόν όλοι να σας πουν ότι το «Πλανόδιον» υπήρξε ένα περιοδικό άποψης με παρηγορία γνώμης... Ναι, υπήρξε τέτοιο, όμως σε σχέση με αυτό που βαθύτερα επιθυμούσα, το «ιδανικό» έστω, πιστεύω ότι δεν διένυσε ολόκληρο τον δρόμο του... Εδώ φταίξαν μάλλον τα ίδια τα πράγματα: Δεν θα βρεις δέκα ανθρώπους σ' αυτή τη χώρα που να είναι διατεθειμένοι να πουν δημοσίως μετά λόγου, όσα απαξιωτικά πιστεύουν και λένε κατ' ιδίαν για κεκρωμένες αξίες... Η κριτική άποψη, η αξιολόγηση, δηλαδή, του καλλιτεχνικού έργου ως δημόσιου αγαθού, ωφέ-

σιμα. Τίτλος: «Ο μικρός τύπος. Θεωρία και ασκήσεις». Ερχεται, νομίζω, την καινούρια στιγμή.

Όσο για την αλλαγή σκυτάλης, ήταν περισσότερο μια ευτυχής συγκυρία, έτσι ώστε οι πιέσεις για συνέχισμα από φίλους και συνεργάτες να βρουν το κατάλληλο πρόσωπο στον ποιητή Κώστα Κουτσουρέλη, «εξαιρετικός λόγιος και ποιητής. Μου πρότεινε ο ίδιος μια «μεταβίωση», όπως την χαρακτήρισε, του περιοδικού, με νέο όνομα που θα παρέπεμπε στην πηγή των εμπνεύσεών του». Και τότε ο Γιάννης Πατίλης άρχισε να το σκέφτεται σοβαρά. Κι έτσι «μέσα από τα νεότερα σπλάχνα του παλιού προέκυψε το «Νέο Πλανόδιον», νέος τίτλος που αυτοδεσμεύει όμως στις αξίες του παλιού... Εγώ δεν θα έχω καμία ανάμειξη στη συγκύρωση της ύλης, και η ειλικρινής μου επιθυμία είναι να γίνει σύντομα καλύτερα από το παλιό!»

συν κλείσει τον κύκλο τους, βρισκόμαστε σε κρίσιμο μεταίχμιο και ήδη νέα γενιά περιοδικών έχει αρχίσει δειλά να προσέρχεται στη σκηνή... Όμως, το πρωτοφανές είναι ότι για πρώτη φορά στην ιστορία του το χαρτί έντυπο καλείται να συμπορευθεί με ένα νέο είδος, ασύλληπτο με τα κριτήρια του παρελθόντος: το ηλεκτρονικό. Τι μπορεί να πει κανείς για το μέλλον των έντυπων περιοδικών, όταν δύο γενιές μετά μπορεί και να μην εκδίδεται τίποτα σε χαρτί πέραν από επετειακά λευκώματα έργων υψηλής κομπούρας; Προς το παρόν το σημαντικότερο πλεονέκτημα είναι το ίδιο το οικονομικό τους κόστος! Αυτό τα υποχρεώνει να είναι επιλεκτικά, να ξαναβλέπουν τα κείμενά τους, και να μην ενδίδουν σε κάθε σκουπίδι που βρίσκεται σχεδόν αυτόματα τον δρόμο του στο τζάμπια του Διαδικτύου!

Μεγάλες μορφές του πολιτικού ρεαλισμού

Σιανγκ Γιανγκ, Μακιαβέλι και σοφιστές αμφισβήτησαν το κατεστημένο και το πλήρωσαν με την περιφρόνηση

ΧΡΗΣΤΟΣ Β. ΚΑΦΤΕΡΑΝΗΣ
Οι τεχνικοί του κράτους: Σιανγκ Γιανγκ-Μακιαβέλι-Σοφιστές
ΕΚΔ. Γερμανός, Θεσσαλονίκη

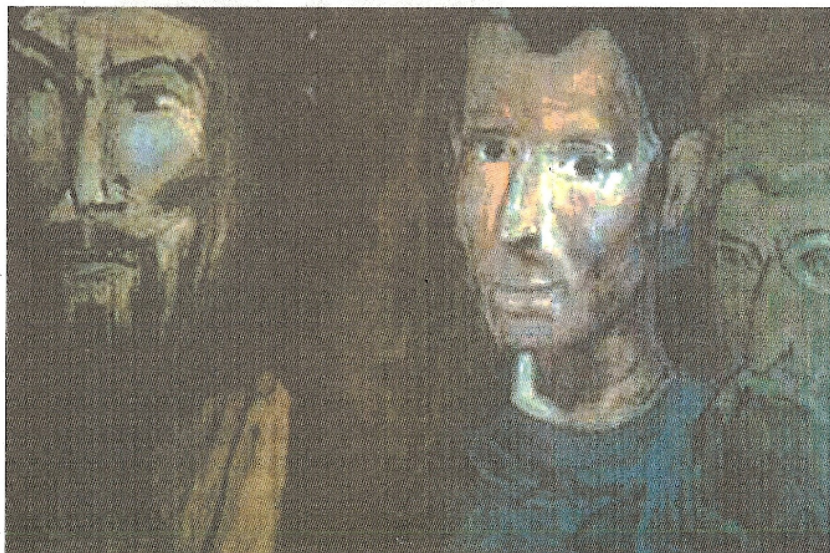
Του ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΠΑΠΑΡΣΕΝΟΥ*

Τι κοινό μπορεί να έχουν οι αρχαίοι Έλληνες σοφιστές, ένας νομοκράτης της κλασικής Κίνας και ο Μακιαβέλι, που έδρασαν σε διαφορετικούς γεωγραφικούς, πολιτισμικούς και ιστορικούς κύκλους;

Κατά τον Χρήστο Καφτεράνη, πολιτικό επιστήμονα με σπουδές στην Αθήνα και το Παρίσι, ειδικό στην πολιτική σκέψη της αρχαίας Κίνας, όλοι τους ήταν τολμηροί νεωτεριστές, που αμφισβήτησαν το κατεστημένο της εποχής τους και πλήρωσαν για αιώνες την «ύβρι» τους με την απαξίωση και την περιφρόνηση.

Η απαισιόδοξη θεώρηση της πολιτικής, που υιοθέτησαν για την οργάνωση της πολιτικής εξουσίας και του κράτους, τους οδήγησε στον πολιτικό ρεαλισμό ή κυνισμό, στην επικράτηση του συμφέροντος και στην κυριαρχία της ισχύος απαλλαγμένης από τις έννοιες ηθικής, με αποτέλεσμα να στιγματισθούν ως κυνικοί αμοραλιστές και αδίστακτοι καιροσκόποι. Η ανυποληψία στην οποία περιέπεσαν διήρκεσε μέχρι τον περασμένο αιώνα, οπότε η συστηματικότερη μελέτη τους έβγαλε από την αφάνεια και τους κατέστησε σημείο αναφοράς στη σύγχρονη πολιτική ιστορία.

Για τον Σιανγκ Γιανγκ, που έδρα-



Η απαισιόδοξη θεώρηση της πολιτικής, που υιοθέτησαν για την οργάνωση του κράτους οι Σιανγκ Γιανγκ και Μακιαβέλι, είχε ως αποτέλεσμα να στιγματισθούν ως αδίστακτοι καιροσκόποι.

σε στην Κίνα τον 4ο αιώνα π.Χ., η λειτουργία του κράτους πρέπει να σπριζείται στην απαραίτητη εφαρμογή των νόμων από όλους με εργαλεία τον φόβο και τη βία. Η εφαρμογή του μοντέλου του ολοκληρωτικού κράτους που πρόσβει, συνετέλεσε στη συνένωση της κατακερματισμένης αρχαίας Κίνας και στη δημιουργία της σινικής αυτοκρατορίας, ώστε το γνωμικό

Η σημερινή απαξίωση της πολιτικής με τη διαφθορά, την πελατειακή λογική, τη διοικητική παράλυση δεν θα ξαφνιαζε ούτε εκείνους τους τολμηρούς νεωτεριστές,

«από έξω Κομφούκιος, από μέσα Σιανγκ Γιανγκ» να αποτυπώνει την επιρροή του στην οργάνωση του κινεζικού κράτους μέχρι σήμερα και στην κατανόηση της κινεζικής ιδιαιτερότητας.

Τον Νικόλο Μακιαβέλι, που έζησε σε μία απαρασώμενη από εμφύλιες έριδες και εισβολές Ιταλία στο τέλος του 15ου και στις αρχές του 16ου αιώνα μ.Χ., απασχολεί η αποτελε-

σματική διαχείριση της πολιτικής εξουσίας υπό την καθοδήγηση ενός ισχυρού ηγέμονα, που δεν διστάζει να καταφύγει και στη βία για να υποτάξει τα πάθη των πολιτών. Είναι υπέρμαχος της άσκησης της πολιτικής στη βάση των υπαρκτών συσχετισμών δύναμης και του συμφέροντος, ενώ αποκρυστατώνεται από την Εκκλησία, όταν ζητεί την απαλλαγή της κοσμικής εξουσίας από τον ασφυκτικό εναγκαλισμό της θρησκείας.

Μεταρρυθμιστές

Οι αρχαίοι σοφιστές δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην ενασχόληση με τον άνθρωπο και την καθημερινή ζωή, αντί να επικεντρώνονται στον κόσμο και στη φύση. Ο κοσμοπολιτισμός τους, καθώς η πλειοψηφία τους δραστηριοποιείται στην περιφέρεια του ελληνικού χώρου, η άμεση επαφή τους με διαφορετικούς πολιτισμούς και η ανάγκη της πολιτικής οργάνωσης των διασκορπισμένων ελληνικών αποικιών, τους κατέστησε τολμηρούς μεταρρυθμιστές, που ενόχλησαν το κατεστημένο της εποχής, ιδίως στην Αθήνα.

Αμφισβητούν την εξουσία του ιερατείου, καταγγέλλουν τις κοινωνικές διακρίσεις και τον θεσμό της δουλείας και αναπτύσσουν έντονο προβληματισμό γύρω από την έννοια του δικαίου και της δικαιοσύνης.

Η ταύτιση του δικαίου με το συμφέρον του ισχυρότερου περιγράφεται παραστατικά από τον Θουκυδίδη στην Ιστορία του.

Ο συγγραφέας με εκατοντάδες παραπομπές σε μία πλούσια ελληνική και ξενόγλωσσα βιβλιογραφία, υποστηρίζει ότι το έργο των «τεχνικών του κράτους», που πραγματεύεται στο βιβλίο του, μοιάζει με το έργο των κυβιστών στη ζωγραφική. Η άποψη που αναδεικνύεται εξαρτάται από τη γωνία, το φως και την απόσταση που το βλέμμα πέφτει στον πίνακα.

Επιχειρεί επίσης μία διασύνδεση με τη σημερινή εποχή. Γι' αυτόν η απαξίωση της πολιτικής με τη διαφθορά, τον νεποτισμό, την πελατειακή λογική, τη διοικητική παράλυση, την αναποτελεσματικότητα του κράτους και την προσηκαστική επίκληση της ηθικής για την κάλυψη των πιο ανήθικων πράξεων, δεν θα ξαφνιαζε τον Σιανγκ Γιανγκ, τον Μακιαβέλι και τους σοφιστές. Τολμά μάλιστα να προβλέψει ότι όλοι τους θα συμβούλευσαν τους σημερινούς επαγγελματίες της πολιτικής «να κυβερνούν για τους πολλούς, να ακαταναείμουν τον πλούτο, να θεσπίσουν νόμους που θα τηρούνται από όλους είτε με τον φόβο ή την πεποίθηση, εν ανάγκη και με τη βία, να χρησιμοποιήσουν την κρατική εξουσία για την πάταξη της διαφθοράς και να εφαρμόσουν με αποφασιστικότητα και χωρίς καθυστερήσεις τις μεταρρυθμίσεις που χρειάζεται ο σύγχρονος κόσμος».

* Ο κ. Αχιλλέας Παπαρσένος διέτελεσε προϊστάμενος του Γραφείου Τύπου και Επικοινωνίας της Ελλάδος σε Ουάσιγκτον, Λονδίνο, Μεμβούρνη και Γενεύη.